

РАЗОМ ІНТЕЙНЕМ

Щомісячна газета Черкаського обласного благодійного єврейського фонду „Турбота поколінь – Хесед Дорот”
Видається з грудня 2000 року.

Нісан – Іяр 5784 травень 2024

№5(269)

Це багатоліке свято Шавуот

Ось ми й досягли цілі! Пройдено шлях довжиною сім тижнів, який здавався нам таким довгим, і ось ми стоїмо біля підніжжя гори Синай, з трепетом і надією чекаючи Дарування Тори. Шлях з Єгипту закінчився тут, у Синайській пустелі, результат рабства привів до справжньої свободи – володінню Торою. Свято Шавуот називають ще „Ацерет”, тобто урочисті „збори”, які завершують сім днів пасхального тижня, подібно до того, як Шміні Ацерет завершує святкування Суккот.

Назва свята „шавуот” – „седемціць”, пов’язана з відліком семи тижнів (49 днів) від другого дня свята Песах. На п’ятдесятій день настає свято Шавуот, причому в давнину, за часів Храму, цей день міг випадати на 5, 6 або 7 Сівана, залежно від кількості днів у місяцях Нісан та Іяр.

Існує й інше пояснення цієї назви – похідне від слова „швуот” – „клятви”. Вс-вишній присягнув, що не залишить турботою свій народ і не „проміняє” його ні на який інший, а єврейський народ дав клятву у відповідь – бути вірним своєму Небесному Батькові, зберігати і дотримуватися його Тори.

Центральною подією свята є Синайське одкровення. Цьому відповідає одна з назв свята – „час дарування Тори”. Але не тільки.

Свято Шавуот називають також „святом перших плодів”, тобто плодів нового врожаю, які євреї мали приносити до Храму починаючи зі свята Шавуот. До „первинок” відносяться ті види плодів, якими благословенна Земля Ізраїлю: виноград, інжир, фініки, маслини, гранат, а також пшениця та ячмінь. З урожаєм пов’язана ще одна назва – „час жнив пшениці”. Саме на цей час (початок ізраїльського літа) встигає врожай пшениці. З борошна першого обмолоту пекли дві хали, які і віддавали як підношення в Храм. До речі, всі основні події „Книги Рут”, яку читають під час свята Шавуот, відбуваються під час жнив пшениці.

Символічний сам перехід від збирання ячменю в Песах, який головним чином йшов на корм худобі, до збирання пшениці в Шавуот, з якої, як відомо, випікають хліб – людську їжу. За цей період у 49 днів ми намагаємось „виросити” духовно, виправляючи в собі тваринні риси та схильності, щоб пройти шлях від скотарської психології єгипетського раба до самовідчуття істинно „вільної” людини, здатної гідно прийняти Вчення з рук Творця і служити Йому!

Шавуот – свято тижнів назване так тому, що воно святкується до кінця семи тижнів „з того часу, як з’являється серп на жниві”. Це друге за величиною після Песаха свято, що охоплює далечінь тисячоліття, має й іншу назву – „П’ятдесятниця”. Ця назва походить від того, що це свято припадає на п’ятдесятій день після першого дня свята Песах.

Шавуот належить до трьох паломницьких свят, про дотримання яких було вказано синам Ізраїлевим ще тоді, коли вони мандрували в Синайській пустелі після виходу з Єгипту. Про ці три свята (Песах, Шавуот і Суккот) так сказано в Торі: „Три рази на рік нехай всі чоловіки твої з’являються перед Г-сподом Б-гом твоїм на місці, яке Він оберє: у свято мацот – опрісноків, у свято Шавуот – седмиць та у свято Суккот – кушів”.

Оскільки відлік 49 днів, що відокремлюють це свято від дня „снопу підношення” (омер), починається з другого дня Песаха, з 16 Нісана, то датою свята Шавуот є 6 Сівана. Пізніше вирахували, що день Синайського Одкровення був 6 Сівана. Тому Шавуот набув характеру свята Одкровення і став називатися „святом дарування Тори”.

Як і інші свята, Шавуот святкується в Ізраїлі один день, а в діаспорі – два дні. Починаючи з цього свята, при приношенні у Храм дозволялося зживати пшеницю нового врожаю. Принесення до Храму нових плодів – первинок – також починалося з дня свята Шавуот. Тому його ще називають святом первинок. Варто зазначити, що принесення первинок до Єрусалимського Храму супроводжувалося великою урочистою церемонією – народною ходою. Все це описано докладно та барвисто в талмудичній літературі. Але в цей же місяць Сіван, третій місяць після виходу синів Ізраїля з Єгипту, мала місце найбільша подія в історії єврейського народу. У шостий день місяця народ, що стояв біля підніжжя гори, почув з вершини Синаю Десять Заповідей, і в цьому Одкровенні Б-гом були дані народу нашому вказівки і статуту, що складають Тору. І особливо зрозуміло, що після зруйнування Єрусалимського Храму, коли „свято жнив”, „свято первинок”, втратило своє актуальне значення, свято Шавуот відзначається як свято дарування Тори. І так промовляє молитва в день цього свята: „І дав Ти нам, Г-споди, Б-г наш, по любові, встановлені дні для веселощів, свята та часи для радості, і день свята цього Шавуот, час дарування Тори нашої, священні збори в пам’ять Виходу з Єгипту”.

У синагогах у цей день читають Десять Заповідей. А до того читають „Книгу Рут”. Є два пояснення, чому в Шавуот читають „Книгу Рут”. Перше – події, які описані в цій книзі, відбулися „в дні жнив”, а друге – за переказами в день Шавуот помер цар Давид. Наприкінці „Книги Рут” дано родовід царя Давида, за яким моавітянка Рут, яка прийняла єврейство, була прапрабабуся царя Давида.

Свято Шавуот визначено в Торі як „Свято перших плодів праці твоєї”. Виявляючись у радості найприроднішої у світі творчості, свято Шавуот – це пісня праці та творчості народу на лоні чистої природи своєї рідної землі. Вже те, що не названо точну дату цього свята, а сказано про нього лише як про останню стадію трудового періоду, що починається з того дня, „коли з’являється серп на жниві”, підводить нас до першооснови характеру та сутності цього свята в цю пору року.

І не випадково, саме цей день визначений як день здобуття нашої Тори, день вручення нам непорушних засад нашого духовного розвитку, святості нашого життя, недоторканності нашої родини, праці, майна.

Щоправда, у Торі ми не знаходимо прямого натяку на великий зв’язок, що існує між отриманням Тори та святом жнив, святом перших плодів, але не випадково саме цей день обраний як день отримання Тори, бо працюючи наші вислухавши з вуст Моше зміст запропонованого ним союзу з Творцем Одвічним, радісно і свідомо вигукнули: „Ми творитимемо, робитимемо і слухатимемося!” [тобто вірити].

Саме це свято, яке уособлює страждання і природну працю сонячних днів між святами Песах і Шавуот, саме воно і тільки воно гідне того, щоб нести з собою радість отримання Тори, коли у світ справи була введена в дію духовна сила, яка збагачує нашу свідомість проникненням у повсякденні відносини буднів.

У 2024 році свято Шавуот ми відзначатимемо 12 та 13 червня. Веселого вам свята!

Про те як святкували Песах в Черкасах

Песах – одне із найвизначніших дат єврейського календаря. Це свято весни і свободи громада Черкас, разом з євреями всього світу, щороку відзначає в пам’ять про вихід з Єгипту. Саме з цієї події бере початок наш народ.

Незважаючи на важкий час, цього року для учасників програм Черкаського благодійного фонду „Хесед Дорот” було організовано та проведено майстер-класи, зустрічі, присвячені прийдешньому святу Песах, та Пасхальні Седери в дні святкування.

Напередодні свята учасники програм благодійного фонду „Сімейний клуб”, „Жіночий клуб”, діти програми „AJT Junior” разом з представниками Агенції „Сохнут Україна” в місті Черкаси взяли участь у Всеукраїнській Пасхальній вікторині (квізі), де мали можливість перевірити свою ерудицію і дізнатися про історію та традиції свята щось нове. І хоча не зайняли жодного призового місця, дуже пишаємось гідною участю в такому цікавому заході.

Напередодні свята Песах для дітей та батьків було проведено традиційний захід – мацепекарня на кухні в синагозі. Дітки із задоволенням мисили і розкочували тісто для маци, а дорослі вже її випікали. А ще учасники заходу дізналися про історію свята, самі спробували побути тими євреями що виходили з Єгипту: виконували різні завдання, приймали участь у вікторинах та квесті. На останок всі разом скуштували власноруч зроблену мацу.

Для підлітків Хеседу було організовано і проведено кулінарні майстер-класи до свята Песах в онлайн та офлайн форматах. Присутні навчилися робити лазанью з маци, закусокні та солодкі торт, і, навіть, котлети з мацою (рецептом поділилися наші волонтери). Таке різноманіття страв на Песах допомогло господарям усі дні свята готувати для своєї родини різні смаколики.

Пасхальні Седери допомогли сім’ям переселенців ще більше інтегруватися в єврейську громаду Черкас, відчути дружню підтримку, додали позитиву у настрої і надії, що все буде добре.

В святкові дні було проведено три Седери в домівках учасників програм Черкаського благодійного фонду „Хесед Дорот”, куди господарі запросили волонтерів та друзів, щоб разом пригадати історію свята, скуштувати традиційні на Песах страви, проспівати пасхальних пісень.

Загальноміський Пасахальний Седер, який відбувся ввечері 22 квітня, зібрав більше 150 учасників. Він був організований синагогою Хабад Любавич, ведучим Седеру був Головний рабин Черкаської області Дов Аксельрод. Усі присутні були щасливі, що в такій непростої час для нашої країни, ми відчуваємо підтримку і зустрічаємось родинами для святкування важливої дати єврейської історії.

На Пасхальному Седері, що відбувся в кафе „Доміно” 25 квітня, зібралися підлітки Хеседу. На Седері присутні почули

(Закінчення на стор.2)

Другий Песах

День 14-го Іяра називається „Другим Песахом” (Песах шени), бо цього дня за часів, коли існував Єрусалимський Храм, приносили пасхальну жертву ті, хто не мав можливості принести її вчасно (14-го Нісана) через те, що перебували в стані ритуальної нечистоти або не змогли вчасно прибути до Єрусалиму з віддаленого місця. У Єрусалимському Талмуді цей день названо „Малим Песахом”.

14 Іяра не є святковим або напівсвятковим днем. Однак, оскільки за часів Храму це був радісний день для всіх тих, хто виконував у цей день заповідь про пасхальну жертву, ми продовжуємо виділяти його і сьогодні. Тому 14-го Іяра ми не читаємо траурної молитви Таханун. Існує звичай їсти в цей день мацу, що залишилася від свята Песах, на згадку про пасхальну жертву, яка з’їдалася разом з мацою.

Існує важлива відмінність жертви на Песах від решти жертв-принишень. Для принесення будь-якої іншої жертви єврейським законом встановлено певний час, якщо цей час минув, жертва вже не може бути принесена. Однак пасхальна жертва, незважаючи на те, що Тора точно встановила час її принесення, у певних випадках має бути, згідно з Торою, принесена в зазначений законом другий термін – 14-го Іяра.

Той, хто зобов’язаний був принести особисту чи громадську жертву, але не зробив цього, не виконав позитивної заповіді Тори, проте не порушив її заборони, і закон не признає йому жодного покарання. Однак з жертвою на Песах справа йде інакше. Той, хто навмисно не приніс її, підлягає суворому покаранню – карету (відторгнення від Джерела життя). З того, наскільки суворому покаранню підлягає той, хто свідомо відмовився від виконання заповіді про пасхальну жертву, ми вчимо, що нагорода за виконання її має бути ще більшою. Адже міра добра (і нагороди) більша і повніша за міру біди (і покарання) у 500 разів!

Саме тому на другому році після Виходу з Єгипту, коли євреї справляли свій перший Песах у пустелі, ті з них, хто не мав ритуальної чистоти із-за того, що торкалися до людських останків (несли останки Йосефа, виконуючи його заповіді), і не могли принести вчасно жертву на Песах, прийшли до Моше та Агарона та сказали: „За що ж ми будемо позбавлені того, щоб принести жертву Господу у призначений для неї час серед Ізраїлевих синів?” (Бемідбар, 9,7)

Вони сказали: „Хоча ми знаємо, що не будемо покарані за невиконання заповіді, оскільки не мали можливості її виконати, але чому ми повинні втратити велику нагороду за її виконання?”. Наші мудреці вчать: „Той, хто мав намір виконати заповідь, але обставини, що не залежали від нього, позбавили його такої можливості, отримує ту ж нагороду, якою удостоївся б, якби виконав цю заповідь”.

Чому Другий Песах відзначають саме 14-го Іяра? Адже для того, щоб повернутися до стану ритуальної чистоти, достатньо було б двох тижнів, а не місяць!

Раббі Яков Амдін пояснює це так. У рік Виходу з Єгипту євреї харчувалися запасами взятої з Єгипту маци аж до вечора 15-го Іяра. Отже, святість Песаха і диво Виходу, тісно пов’язані з мацою, безпосередньо поширювалися лише до цього дня. Тому „Другий Песах”, коли в домі у нас знаходяться і маца, і хамець, призначений на 14-е Іяра – останній день, коли у євреїв, які виходили з Єгипту, залишалася маца.

Таке саме пояснення дав і Гакоген із Любліна у книзі „П’рі цадик”.

2024 року 14 Іяра випадає на 22 травня.

Імрей Ноам.

Про свято Лаг ба-Омер

Вийшовши з Єгипту, сини Ізраїлю попрямували до гори Синай, де їм мав відкритися Вс-вишній і дарувати Тору. 50 днів минуло між Виходом з Єгипту та Даруванням Тори. 50 днів напруженого нетерпеливого очікування дня. Весь народ рахував, скільки днів минуло, і наскільки вони наблизилися до гори Синай. З того часу прийнято рахувати дні між святами Песах і Шавуот – це заповідь рахунку днів омера (сфірат ha-omer). Слово „omer” на івриті означає „сніп”, а ще omer – це міра сипких тіл, яка в давнину вважалася достатньою кількістю зерна для однієї людини на день.

На другий день Песаха належало приносити дар до Храму, а саме – сніп ячменю нового врожаю. То був перший omer. Наступного ранку підносили Б-гу молитву про врожай. Починали рахунок „днів омера”.

На 50-й день до Храму приносили другий omer – сніп пшениці нового врожаю. Згідно Тори, час між першим і другим oмером пов’язаний з великою кількістю обмежень. Воно називається періодом трепету та надії, тому що ці сім тижнів вимірюється доля всього року – бути йому врожайним чи ні. І лише на 33-й день відліку омера, у Лаг ба-Омер, знімаються багато обмежень, влаштовується як би „перерва” у триваючі семи тижнів.

Лаг ба-Омер – перекладається як 33-й день омера (за єврейським календарем – 18 Іяра). Тому свято так і називається, що випадає на 33-й день рахунку днів омера. Вітоки веселого свята Лаг ба-Омер губляться у невідомості. До цього дня ніхто з вчених не може сказати, що саме відзначають в Лаг ба-Омер. Цей день відомий як „свято учнів”. У Талмуді немає на це жодних вказівок. У сучасному Ізраїлі 18 Іяра – молодіжне свято – День студента.

Є думка мудреців, що саме в Лаг ба-Омер євреї вперше отримав манну небесну. Багато століть тому у Країні Ізраїлю жив великий мудрець Тори – рабі Аківа. Він був одним із найбільших знавців Усної Тори, яка пояснює зміст Письмової Тори і показує, як на практиці слід виконувати її заповіді. У рабі Аківи було 24 000 учнів. І ось одного разу між святами Песах і Шавуот, якраз тоді, коли рахують дні омера, вихнула страшна епідемія, і всі його учні померли. Інші мудреці пояснили цю біду покаранням згори за те, що учні рабі Аківи не ставилися один до одного з належною повагою. Народ гірко оплакував загибель учнів рабі Аківи, і з того часу склався звичай уникати веселощів у ці дні. Під час рахунку днів омера не прийнято влаштовувати весілля, стригтисся, насолоджуватися музикою та співом.

Переказ каже, що на 33-й день рахунку омера припинилася епідемія, яка забрала життя учнів рабі Аківи. Давні мудреці туманно згадують про закінчення цього дня жахливої епідемії серед учнів рабі Аківи. Але якої епідемії? Якщо це була хвороба, то чому вона торкнулась тільки учнів рабі Аківи, а не всього населення?

Більшість сучасних вчених вважають, що це не була хвороба. Рабі Аківа (II ст.) був гарячим прихильником Шимона Бар-Кохби та його повстання проти Риму. Він навіть оголосив Бар-Кохбу Машіахом, який звільнить євреїв від римського панування. Хоча спочатку Бар-Кохба досяг військового успіху, зрештою, римляни дуже жорстоко придушили повстання. Не дивно, якщо серед солдатів Бар-Кохби були тисячі учнів рабі Аківи. Таким чином, Лаг ба-Омер міг бути або днем перемоги євреїв над римлянами, або їхнього порятунку від смерті.

Лаг ба-Омер – це також річниця смерті одного з гігантів духу нашого народу – рабі Шимона бар Йохая (Рашбі), святого мудреця Тори, який написав книгу „Зоһар”, головну книгу Кабали – тієї частини Усної Тори, яка займається найвищими питаннями світобудови. Він був учнем рабі Аківи. Смерть стала кульмінацією всього його життя, найвищим підйомом, і тому Лаг ба-Омер іменується також „днем торжества Рашбі” і відзначається веселощами, піснями та танцями.

В останні роки з ініціативи Любавичського ребе, р. Менахема-Мендла Шнеерсона, по всьому світу поширюється звичай влаштовувати в Лаг ба-Омер дитячий парад, за яким слідує велика програма розваг.

2024 року свято Лаг ба-Омер ми відзначатимемо 26 травня.

Про те як святкували Песах в Черкасах

(Закінчення. Початок на стор. 1)

цікаві розповіді про історію свята, випили традиційні чотири бокали вина, задали чотири традиційні питання, проспівали традиційні пасхальні пісні – все це створило атмосферу радості та єднання.

Шабат в дні свята Песах – це особливе свято. Тому ми його зустрічали, як і належить зустрічати Царицю Суботу. Всі учасники разом, дотримуючись традиційного порядку, проговорювали благословення та молитви, співали шабатні та пасхальні пісні, пригощалися святковими страва-

ми. Подарунком для громади став виступ вокального колективу „Нешама”. Дівчата співали традиційні пісні, які співають на Песах, пісні на ідиш та українською. Дуже тепло присутні зустріли виступ творчої сім'ї Жовтих.

Протягом святкових днів, підопічні та учасники програми благодійного фонду, члени єврейської громади міста активно приймали участь у всіх заходах, які проводились співробітниками та волонтерами Хеседу. Кожен із присутніх відчував атмосферу позитива та свою причетність до багатовікової історії єврейського народу.

Ми дуже вдячні за фінансову допомогу та моральну підтримку при проведенні Пасхальних свят організаціям Джойнт та Метро-Вест.

Фоторепортаж з пасхальних заходів можна подивитися на сайті Черкаського обласного благодійного єврейського фонду „Хесед Дорот” за адресою <http://hesed-dorot.ck.ua/>.

Галина ПОЛЬСЬКА.

Як це часто буває в кіно, актора Олександра Беніамінова найчастіше згадують по епізодичній ролі „ліпового” іноземного приборкувача в комедії Володимира Фетіна „Смугастих рейс”. А фрази його героя: „Я не боюся, але я боюся” та „Ви не тигер, ви свиня” – стали крилатими.

Вся кінокомедія „Смугастих рейс” (лідер прокату 1961 року) знімалася на теплоході „Фрязіно” на шляху з Одеси до Батумі. У фільмографії Олександра Беніамінова це не єдиний фільм із „одеською” пропискою. У фільмі Одеської кіностудії режисера Якова Хромченка „Шурка обирає море” (1963) – роль капітана сейнера. Водій трамвая у дитячому музичному фільмі Валерія Харченка „Фантазія Веснухіна” (1977) та батько одного з головних героїв у фільмі Вадима Васильєвича Костромєнка „Квартет Гварнері” (1977).

Олександр Давидович Беніамінов народився 4 червня 1904 року в місті Грозний. Коли Олександр виповнилося сім років, батьки відвезли його до міста Армавір, де мешкав його дядько Хізіл. Там була зроблена перша спроба влаштувати хлопчика до першого класу гімназії. Директор швидко розгадав єврейське походження дитини, і шлях до гімназії було закрито. Друга спроба дати хлопчику освіту також закінчилася невдало.

Олександра віддали до єврейської школи у місті Грозний. Але й тут хлопчик зіштовхнувся із несправедливістю. Молодому вчителю з Дербента здалося, що Олександр заважає проводити урок, і він відшмагав хлопчика спеціальною тростинкою по руках. Беніамінов демонстративно пішов з уроку і більше в цю школу не повертався.

Наполеглива мама повела його до Ваталпашинської гімназії, де вступний іспит з'явився (за словами самого Олександра Беніамінова) пророчим. Директор гімназії Георгій Семенович Кисаєв, вислухавши прочитаний Олександром дитячий вірш, вигукнув: „Він буде артистом!”. Ці слова глибоко запали в душу дитини, і він не раз

Голос Аїди Ведищевої знайомий мільйонам глядачів, адже саме вона виконала у кінофільмах Гайдай „Пісенку про ведмедів” та „Допоможи мені”. Також не менш відомі пісні „Пісний олень” та „Товариш”. Співачка мала багато шанувальників, але в 1980 році вона залишилася без роботи і була змушена залишити СРСР.

Аїда Семенівна Ведищева (уроджена Іда Соломонівна Вайс) народилася 10 червня 1941 року в Казані в сім'ї лікарів. Батько – Соломон Йосипович Вайс (1886–1968) – був видатним стоматологом, професором, доктором медичних наук, який у різний час завідував кафедрами одонтології Іркутського медичного інституту, терапевтичної стоматології Казанського стоматологічного інституту та стоматології Казанського ГДУВУ. Мати – Олена Митрофанівна Ємельянова – була зубним лікарем Іркутської обласної стоматологічної клініки. Музичний талант Аїди передався від матері, яка мала хороші вокальні дані.

З ранніх років Аїда виявляла свої творчі здібності, співала і танцювала, а в чотири роки за допомогою своєї гувернантки почала вивчати англійську.

У 1951 році сім'я переселилася до Іркутська, де Аїда ходила до музичної школи, а потім закінчила музучилище. Вона хотіла бути артисткою, але послухалася батьків і вступила до педінституту на факультет іноземної філології. Одночасно з цим вона влаштувалася в ТЮГ, а набравшись досвіду, перевелася на заочне і вирішила спробувати щастя і вступити до Щепкінського училища.

Вона успішно пройшла три тури, але її не прийняли, заявивши, що вона вже отримувє освіту, а інші хочуть навчатися тільки в театральному. У засмучених почуттях Аїда повернулася назад, продовжила вчитися і співати в різних філармоніях.

У 20 років співачка виїхала заміж за відомого акробата В'ячеслава Ведищева, взяла його прізвище та змінила своє ім'я Іда на Аїда, під якими

ми і знаємо цю співачку. Через рік у сім'ї народився її єдиний син Володимир.

Завдяки В'ячеславу, який познайомив її з Олегом Лундстремом, вона почала працювати в його оркестрі, а потім перейшла до Леоніда Ут'єсова, де була можливість виступати разом із чоловіком. Однак їй хотілося розвитку, нових пісень, а їй не оновлювали репертуар через дорожнечу аранжування. Тому в 1966 р. вона пішла за оркестру і почала сольну кар'єру. У свій час вона була солісткою ансамблю „Мелотон”, яким керував талановитий музикант Борис Дверник. Він став її другим чоловіком.

У комедії „Три плюс два”, яка вийшла 1963 року, можна почути пісню „Нехай говорять”, яку у дуєті з Геннадієм Ніловим виконала Ведищева, але найбільший успіх їй принесла „Пісенка про ведмедів” із фільму „Кавказька полонянка”.

Наталія Варлей (виконавиця головної ролі) хотіла сама заспівати цю пісню, і Гайдай (режисер фільму) був згоден, але композитор Зацепін був проти. Тому влаштували конкурс і стали прослуховувати різних співачок. Ведищева навіть не очікувала, наскільки популярно виявиться ця пісня, платівку розкуповували небаченими тиражами.

Коли через два роки знімали „Діамантову руку”, Зацепін вже знав кого запросити виконати чуттєве танго „Допоможи мені”. І Ведищева за першим покликом кинула гастролі та приїхала на запис пісні.

Однак ні в першому фільмі, ні в другому її ім'я не згадали у титрах, що дуже образило Ведищеву. А після прем'єри „Діамантової руки” їй надіслали листа з Мінкультури, в якому звинувачували в аморальності та просили припинити це неподобство.

1968 року Ведищева вирушила на міжнародний музичний конкурс у Сопоті (Польща – ред.). Саме тоді оголосили, що до Праги увійшли радянські

Олександр Беніамінов

згадував про це пророцтво, що завдало багатьох прикросців батькам і родичам. Вони вважали, що стати артистом – це сором для сім'ї. Його батько загинув під час Першої світової війни.

1920 року Олександр жив у Кисловодську. Його акторський дар був помічений, і він був запрошений до „Бродячого народного театру” („Бронарте”). На той час театром керував майбутній відомий кінорежисер Григорій Рошаль. Потрапивши разом із театром до Москви, Олександр Беніамінов вступив на навчання до драматичної студії в ГТІС, паралельно працюючи у складі агітаційного модерністського театрального колективу „Синя блуза”. Там молодий актор виконував номери переважно сатиричного характеру: буфонади, пародії.

Будучи різнобічно творчою особистістю, він не обмежувався пізнанням акторської майстерності. Він любив скульптуру і постійно щось ліпив. Це кохання привело його у ВХУТЕМАС (Вищі державні художньо-технічні майстерні).

На запрошення режисера Д.Гутмана Олександр Беніамінов переїхав до Ленінграду, де працював у Ленінградському театрі сатири (1927–1929 роки). Там остаточно сформувалася його ексцентричний талант.

У кіно актор дебютував 1931 року. Його перша роль – робітник Бистров у фільмі „Кров землі” („Вікно в Азію”).

Потім була робота в Мюзик-холі, а 1937 року його запросили до Ленінградського театру комедії, яким керував знаменитий Микола Павлович Акімов. У 1930-х регулярно з'являвся на екрані.

Початок Другої світової війни Олександра Беніамінова застав у Ризі, де він брав участь у зйомках фільму про першого російського льотчика. З перших днів війни Олександр Беніамінов добровольцем пішов на фронт. Армійське начальство розуміло, що такий артист більше принесє користі в концертних виступах, тому Беніамінову доручили створити Фронтний театр мініатюр, де він переравав безліч невеликих сатиричних ролей. Це була епопея нескінченних виступів, найчастіше без відпочинку і сну, і підступна контузія, після якої потрібно було відновлювати сили у шпиталі.

Аїда Ведищева

танки, і співакці зателефонували з Москви та заборонили виступати.

Однак вона не послухалася, і замість однієї пісні виконала на біс ще пісню Шайнського, який тоді був у немілості у чиновників. На фестивалі за премію „Гуси, гуси” Аїда Ведищева здобула другу премію, а на батьківщині її внесли до „чорного списку”.

З того часу Аїді Семенівні створювали перешкоди, без підстав і попереджень скасовували концерти, повідомляючи організаторам ніби співачка захворіла, платили наполовину менше, не пускали на ТБ і перестали транслювати пісні по радіо.

Співачка організувала театралізовану програму „Співаючі новели”, але в неї відібрали всіх музикантів, які не тільки акомпанували, а й були задіяні як актори. Їй сказали шукати собі інших артистів. Від безвиході Ведищева звернулася до Юрія Силантьєва та записала інструментальну фонограму, що в наш час називається мінусовкою.

Аїді дуже імпонували американські мюзикли і вона хотіла створити щось подібне, але чиновники таке не вітали, вважали співачку вульгарною і не давали їй нормально працювати. Наприкінці 70-х були знищені всі платівки та записи її виступів, її ім'я зникло з афіш, ніби співачки ніколи і не існувало.

У 1980 році Ведищева була змушена емігрувати, як це зробили до неї багато артистів, щоб реалізуватися за кордоном. Вона поїхала з другим чоловіком, матір'ю, сином та п'ятьма собаками. Крім того, вона вивезла повну фонотеку своїх творів, яку передбачливо збрала, коли записувала платівки.

Аїда всього досягла сама, починаючи з самого нуля, адже в Америці на неї ніхто не чекав і не знав. Вона закінчила коледж мистецтв, де навчалася з молодими студентами, вивчила американську культуру. Аїда змінила колір волосся, ставши

білявкою і взяла собі псевдонім Емейзінг Аїда.

Разом із чоловіком вони поставили своє шоу, виступали на Бродвеї та побували на гастролі у всіх штатах Америки. Згодом організували телешоу, яке мало великий успіх у глядачів. Аїда виконувала твори з відомих американських фільмів, російські та єврейські пісні.

Однак шлюб дав тріщину: її чоловік став надто релігійний, його перестала цікавити музика, а Аїду він змушував у звичайному житті бути чернецкою. У результаті вони розлучилися, а він невдовзі пішов із життя.

Втретє Аїда виїхала заміж за багатого шанувальника, польського емігранта Джея Маркоффа. Чоловік забезпечив їй шикарне життя, вони жили в будинку в Беверлі-Хіллз, але він хотів, щоб вона співала тільки для нього, а вона потребувала любові глядачів. Через це Ведищева зважилася на розлучення.

Останні 28 років Аїда одружена з ізраїльським бізнесменом Наймом Беджимоном, який теж був у захваті від її творчості і всіляко підтримував.

Мешкає співачка у Лос-Анджелесі. Її син навчався в Москві в музучилищі, але не закінчив через переїзд. Він не одружений і спадкоємців у нього немає.

Співачка задоволена своїм життям і не ображається на свою Батьківщину, яку їй довелося колись залишити через чиновників. Вона не переставала її любити, приїжджала на гастролі, і тут її не забувають.

<https://otdohnu.net>

Як були побудовані піраміди

Єгипетські піраміди – це один з найзагадковіших об'єктів. Загадкових для обивателів, які люблять почитати різну містичну літературу або дивитися відомий канал, де розповідають про рептилоїдів, які створили цивілізацію на Землі ще 100 тисяч років тому.

Помилки про будівництво пірамід, виникли не в 20-му сторіччі, а набагато раніше. Ще давньогрецький історик Геродот створив міф про те, що піраміди були побудовані лише рабами, десятками тисяч невольників людей, яких катували голодом і били батогами, щоб вони швидше працювали.

Справді, для будівництва пірамід були потрібні величезні людські ресурси, але, за сучасними дослідженнями, це здебільшого були вільні люди. Як вважається, робітники, які працювали на цих грандіозних будовах, витрачали на це не більше трьох місяців на рік. Причому їхня робота була не безкоштовною і оплачувалася зерном або іншим природним обмінном. Крім того, за таку роботу вони звільнялися від частини податків.

Що стосується того, як будувалися самі піраміди, то до нас дійшло мало документів, які пояснюють процес. Але те, що є у вчених у вигляді папірусів та ієрогліфів на стінах тих же пірамід, показує, що єгиптяни мали розвинену культуру будівництва, засновану на фізиці. І

ні, їм не допомагали інопланетяни за допомогою антигравітації або лазерних променів. Для будівництва пірамід використовувалися конструкції, які, базуючись на курсі геометрії для середньої школи, може побудувати кожна людина. За допомогою простих кранів, заснованих на противагах, робітники піднімали каміння на велику висоту, а не тягли їх під ударами батогів, як показували нам у фільмах.

Ми розібралися, як каміння піднімали вгору, але як щодо їх доставки до місця будівництва? Це ж десятки кілометрів пустелю, в умовах спеки, відсутності доріг та й машин, здатних везти такі тяжкості. Тут також нічого складного. Історики та археологи вважають, що видобути на каменоломнях ресурси просто сплавляли Нілом. Що стосується виймки каміння з місць видобутку, то єгиптяни підходили творчо. Вони не піднімали величезні шматки, а відкопували каміння, а потім поділяли їх на блоки і переміщали за допомогою дерев'яних пандусів з додаванням канатів. Така технологія дозволяла транспортувати багатотонні шматки граніту зусиллями десятків людей, не кажучи про пішаник та інші легкі породи.

Але як тоді блоки доставляли на місце будівництва пірамід, адже багато хто з них знаходиться далеко від Нілу? Для цього використовували санки, які тягли по піску. Завдяки стружці піску тягти важкі предмети щодо нього порівняно легко. Також єгиптяни, ймовірно, поливали пісок водою, щоб санки ковзали ще краще. Коли блоки до-

А ви знаєте, що

ставляли на будівництво, їх вивантажували на землю, а потім підтягували за допомогою канатів на пандуси і піднімали до гори.

Що знаходиться в архіві Ватикану

До листопада 2019 р. збори документів у головному місці для всіх католиків мали назву „Ватиканський секретний архів”. Після того, як було відкрито вільний доступ до більшості документів, його перейменували на „Ватиканський апостольський архів”.

Такі фільми як „Код да Вінчі” та його продовження, а також інші твори масової культури, особливо про пошук древніх скарбів, нерідко зачіпають тему Ватиканського архіву як якогось секретного сховища всіх знань на планеті. Там можна нібито знайти дані про Священний Крааль, про скарби ордена Тамплієрів і так далі.

Однак реальність не така цікава, як вигадка. Так, Ватиканський архів багатий на книги, рукописи та інші документи, накопичені за тисячоліття. Але на всіх 85 км стелажів найцікавішими документами є прохання Генріха VIII Англійського про анулювання шлюбу, протокол суду над Галілеєм за брехню та лист Мікеланджело, де він скаржить на відсутність оплати за роботу над Сикстинською капелюю. Нічого екстраординарного в цих архівах не міститься, принаймні, так кажуть вчені, які постійно працюють з цим безцінним джерелом інформації.

Історія життя „улюбленця долі” Йосипа Бау

Героя цієї розповіді знають усі. Усі, хто дивився „Список Шиндлера”. Це його весілля зображено у знаменитому фільмі Спілберга. Це вони з дружиною кладуть камінці на могильну плиту Шиндлера наприкінці кінострічки. Але ця людина, на відміну від багатьох, знаменита аж ніяк ні своєю появою на екрані: вона справжня легенда.

Він народився у місті Кракові. У стародавньому місті польських королів. Але не був поляком. А належав до народу набагато давнішого. Батька його звали Абрам, мати – Ціля. І коли у цієї пари 3 червня 1920 р. народився син, то ім'я йому дали, як і належить у ашкеназьких євреїв (тобто європейських), на честь найближчого, але вже померлого родича. І під час обряду брит-міла (обрізання) назвали малюка Йосип. Це давнє ім'я належало одному з патріархів єврейського народу. Означає воно у перекладі з мови давньоєврейської „Він додасть”. Син праотця Якова – Йосип – життя прожив повне зльотів та падінь, смертельних небезпек та несподіваних поворотів. І переміг усіх. І життя прожив довге. Саме він, мабуть, і визначив долю тих своїх нащадків, кого ім'ям його назвуть.

Наш герой – Йосип Бау – був справжнім улюбленцем долі. Улюбленцем Вс-вишнього. Хоча життя прожив людиною невиріуючо. Принаймні зовні... Він був в'язнем страшного Краківського гетто. Гетто знищили, але Йосип Бау вижив. Він був в'язнем різних концтаборів – табори знищили, а Йосип Бау – жив.

Життя починалося просто чудово. Дружня родина, де панувала любов. Сім'я сучасних, прогресивних людей. Один із основоположників реформізму – рабин Мендельсон – так сформулював основний принцип життя асимільованого єврея: „Ми маємо бути неєвреями на вулиці та євреями вдома”. Хоча він це сказав у XVIII столітті, родина Бау (і безліч інших єврейських сімей) у XX столітті жила саме за цим принципом. І прагнула нічим не відрізнитися на вулиці від поляків. Та й удома від поляків родина Бау нічим особливо не відрізнялася. Йосип не знав мови ідиш. Не мовився, не відвідував синагоги. Але основні етапи життя єврейського хлопчика – брит-міла на восьмий день життя і бар-міца (обряд повноліття в 13 років) – мали місце.

Йосип благополучно закінчив звичайну польську гімназію. Його талант художника виявився дуже рано. Але не просто митця. Хлопець захопився таким рідкісним для XX століття мистецтвом, як каліграфія. Особливо його приваблював готичний шрифт. Після закінчення гімназії Йосип вступив до Краківської школи образотворчих мистецтв. Його взяли на скульптурний факультет. Окрім інших предметів, він записався і на курс каліграфії, і, як виявилось, лише він один. За логікою речей, курс треба було закрити. Але викладач, побачивши, наскільки талановитий студент Бау, погодився займатися лише з ним. Перший навчальний рік промчав як щасливий сон. Таким міг би стати й другий рік навчання. Але... Він мав розпочатися 1 вересня 1939 р. Навчальний рік так і не розпочався. А почалася війна. До Кракова увійшли німецькі танки.

Відразу з'явилися антиєврейські укази. Євреїв обмежують буквально у всьому. З березня 1939 р. обмежується місце проживання – у місті з'являється єврейське гетто. Опинившись у гетто, Йосип вирішив відкрити у квартирі батьків графічну майстерню. Як тільки він встановив над входом висівку „Графіка”, ним одразу ж зацікавилася влада: людина, яка віртуозно володіє готичним шрифтом, – цінний фахівець. І люди з єврейської бойової організації також зацікавилися ним. Вдень Йосип Бау підписував готичним шрифтом ящики, які відправлялися до Німеччини, а ночами підробляв арийські документи. Приблизно 400 людей, отримавши виготовлені Йосипом Бау паспорти, змогли переселитися з гетто на арийську частину міста і, змішавшись з поляками, пережити війну. Імені свого рятівника ці люди, зрозуміло, ніколи не узнали.

Більшість жителів Краківського гетто нацисти винищили газом у таборі смерті Белжець. Саме гетто ліквідували у березні 1943 року. 8 000 цінних працівників відправили до трудового табору Плавов.

У таборі Плавов ув'язнений Йосип Бау працював креслярем. У ті часи креслення копіювали за допомогою фотопаперу: накладали креслення на фотопапір, у спеціальній рамці виносили на сонце та чекали на засвітку. Так виходила копія. Той пам'ятний день був надзвичайно хмарним. Німець-інженер наказав швидко зробити чергову копію. Єврей-в'язень наважився сказати, що сонця на небі немає, а тому зробити копію не вийде. Нацист одразу пообіцяв пристрелити нахабу, якщо копію не буде зроблено миттєво, і витяг Йосипа разом з рамкою на вулицю. Сонця не було. Але Бау все ж таки направив рамку в небо: а раптом? І почув молодий гулузливий жіночий голос: „Ти що? Подаєш сигнали американським літакам?” – „Ні, просто мені потрібне сонце для прояву, а його немає. Може, ти заміниш мені сонце?” – Юнак напра-

вив на дівчину рамку. Та, розсміявшись, втекла, а Йосип, похнюпивши голову, поплентався до проявочної кімнати. Адже сонце так і не вийшло. Яке ж було його здивування, коли виявилося, що копія вийшла. Чергова гра зі смертю закінчилася на його користь.

Він навіть довідки: хто ця дівчина, що світить, як сонце. Виявилось, чудово незнайома звать Ребека Танненбаум, працює в комендатурі табору, робить німцям педикюр та манікюр.

Йосип нарвав букетик квітів і вирушив подякувати своїй рятівниці. Перша ж людина, кого він зустрів у будівлі комендатури (єврей-інженер), жажнувся – тут же за дверима сидить комендант табору: побачить – уб'є. Інженер вихопив букетик і викинув у кошик. Втім, виявилось, що ці квіти до дівчини все ж таки дійшли. Згодом було кілька таємних швидких зустрічей. Потім була пропозиція вийти заміж. Одружитися в таборі? Так! Саме – одружитися! А що їм було втрачати?

Йосип тиждень майже не їв хліба і зміг купити срібну ложку. Ще майже тиждень – і він заплатив колишньому ювеліру за виготовлення двох срібних каблучок. Потім Йосип (з ганчіркою на голові) увечері затерся в колону в'язнів і таким чином пройшов у жіночий барак. Потім його рідна мати Ціля прочитала молодим весільні благословення. Потім молоді зазігли на верхній ярус нар для весільного усамітнення. Потім у бараку спалахнуло світло і почався обшук: охорона шукала чоловіків. Знайшли кілька людей і відразу забили до смерті прикладами. Але нашого молодожона карателі не помітили. Потім, коли нелюди відійшли, з боку чоловічих бараків пролунав звуковий сигнал, який означав: „На перевірку! Виходь шикуватися!” Йосип побіг до паркану з колоючого дроту, що відділяв жіночі бараки від чоловічих. Він знав, що зазвичай по дроту йде електричний струм. Розуміючи, що то смерть, Йосип кинувся на паркан. Але... виявилось, що струм тієї ночі був відключений і що саме в тому баракі, в якому жив Йосип, перевірка не проводилася... Бау відбувся лише порізами на тілі та розірваним одягом.

Сонцем, не сонцем, але добрим ангелом дівчина на ім'я Ребека виявилася – це точно. Будучи досвідченим фахівцем з педикюру, вона рятувала сотні життів, розкриваючи ночами криваві мозолі на ногах в'язнів. Адже якщо в'язень не міг пересуватися через мозолі на носі, його відразу вбивали. І чоловікові своєму Йосипу Бау вона рятувала життя. Якимось від нудьги охоронці вирішили забити на смерть літню єврейку. Повз проходила Ребека Танненбаум. Це сталося незадовго до ліквідації табору. Ребека підбігла до охоронців і сказала, що ця стара – мати секретаря Оскара Шиндлера – Іцхака Штерна і що Шиндлер розплютється від їх вчинку. Хазяїна фабрик, де працювали в'язні, – нациста Шиндлера – охорона боялася. Літній жінці дали спокій. Так Ребека Танненбаум рятувала маму Штерна, і Штерн цього не забув. Складаючи „Список Шиндлера”, він вніс туди і Ребеку Танненбаум. Дізнавшись про це, Ребека попросила Штерна вписати замість неї Йосипа Бау. Здивованому Штерну вона сказала: „Іцхак, я не маю страху, я виживу. Але мій чоловік – він слабший, так що вже краще занеси до цього списку його”.

Йосип Бау не знав про це. Ребека все життя тримала цю таємницю у своєму серці. Лише через багато років, вже після виходу на екрани знаменитого фільму, таємниця розкрилася. Журналіст брав у подружжя Бау чергове інтерв'ю і запитав Йосипа, яким чином той потрапив до „Списку”. Йосип почав пояснювати, що, мабуть, Шиндлерові знадобився гарний кресляр... Тоді Ребека посміхнулася і розкрила таємницю порятунку чоловіка.

Але це буде згодом. А тоді... Йосипа Бау разом із рештою „євреїв Шиндлера” відправили до табору на території Чехословаччини. Там його і звільнили союзники у 1945 році.

Воля! Куди йти? Де шукати втрачену сім'ю? Звісно ж, у рідному Кракові. І він пішов до Кракова.

Ребеці ж при ліквідації табору „поцестило” бути відправленою не кудись, а до Освенцима. Але вона не потрапила відразу в газову камеру, її на якийсь час залишили для робіт, а трохи пізніше в одному з таборів у Чехословаччині знадобилися додаткові раби, і нацисти відправили туди 300 в'язнів Освенциму. Там Ребека Танненбаум і зустріла визволення.

Зустрітися подружжю судилося в країні свого визволення – у Чехословаччині, у моравському місті Фройденталі. Від колишніх в'язнів Йосип дізнався, що його улюблена Ребека лежить у лікарні у Фройденталі. Він кинувся на залізницю, заліз у товарний вагон і... заснув. Йосип проспав вузлову станцію, де треба було пересісти на інший поїзд. Довелося чекати на зустрічний потяг, повертатися на вузлову. Там він дізнався, що поїзд, на який він розраховував пересісти, вже пройшов і треба чекати наступного. Дочекався. Сів. Але й той не довів його до Фройдентала – зу-

пинився у полі поряд із містечком Пава. Йосип пішов дізнатися, в чому справа, і дізнався страшну новину: потяг, на який він спізнився, зійшов з рейок прямо на мосту, вагони впали в річку, і всі пасажери загинули... Ось такі справи.

Він прямував до вокзалу містечка Пава, ледь переставляючи ноги. Худа людина в концтабірній робі, йшов, усвідомлюючи, що зараз сталося чергове диво, і він знову зумів уникнути вірної смерті. Втім,

до цього стану він уже звик. І тут на нього накинุлися місцеві жителі: вони вирішили, що це солдат вермахту, що передодягся в смугасту робу. Незважаючи на доводи, його дотягли до поліцейської дільниці. Там, звичайно, розібралися, розмова прийняла досить дружній тон, Йосип розповів про свою дружину... І тут один поліцейський згадав, що в лікарні в Паві лежать жінки – колишні в'язні: вони їхали на возі, віз перекинувся в яр, деякі серйозно постраждали. Про всяк випадок Йосип вирішив дійти до лікарні, з'ясувати, чи не знають там щось про його Ребеку. Він дістався лікарні і, сам не розуміючи чому, засвітив тим умовним свистом, який був знайомий тільки їм, їм двоє: йому та його Ребеці.

Ребека лежала біля вікна. І раптом почула такий знайомий, такий довгоочікуваний свист. Вона розуміла, що Йосипа тут бути не може, й вирішила, що померла і чує бажаний звук уже в раю. Так вони зустрілися після довгої розлуки. Зустрілися, щоб ніколи не розлучатися.

Життя євреїв, які вижили в концтаборах, у післявоєнній Польщі було дуже складним. Колишні сусіди аж ніяк не раділи їхньому поверненню. Чужі люди володіли їх квартирами та будинками, користувалися їх майном. Ніхто нічого не збирався повертати. Євреїв били, євреїв вбивали. За два роки після закінчення війни вбили близько тисячі євреїв. Найвідоміший кривавий погром стався за 170 км від Варшави у місті Кельце 4 липня 1946 року. Тоді в самому Кельці загинули 42 євреї (зокрема діти та вагітні жінки) та два поляки, яких прийняли за євреїв. 50 євреїв отримали поранення. Ще 30 людей убили на місцевій залізниці.

Йосип і Ребека зняли собі квартиру, намагалися налагодити побут, але господиня швидко вигнала їх, незважаючи на те, що Ребека була на останньому місяці вагітності. Бау довелося якийсь час ночувати у покинутому замку. Там і народилася їхня перша дочка Адаса.

Час йшов. Життя начебто налагоджувалося. Йосип продовжив навчання, розпочате в 1938 році в Школі образотворчих мистецтв. Писав статті та книги, багато малював. Ребека відкрила косметичний салон. Малює Адаса радувала першими успіхами. Але...

Як каже відома єврейська приказка: „Я не знаю, про що ви, але їхати треба!” І вони поїхали. В Ізраїль. Ішов 1950 рік. Вони приїхали в бідну країну, зруйновану війною з арабами, що тільки що закінчилася. Спочатку їх поселили в таборі для олим, їм довелося пережити всі красні невлаштованого побуту. Незнайомі мова, незвичний клімат, зовсім інша їжа... Але хіба цим можна було злякати людей, які пройшли нацистські табори...

Йосип Бау відчувся як художник, графік, фотограф, письменник. Багато великих ізраїльських компаній досі використовують логотипи, створені рукою Майстра. Йосип Бау створив біля витоків ізраїльського кінематографу. Він є родоначальником ізраїльської анімації. Не дарма його називають ізраїльським Диснейм.

Тільки після смерті Бау співробітники ізраїльської розвідки „Моссад” розповіли його дочкам, що їхній батько створив документи для ізраїльських розвідників. Виготовлені ним паспорти, свідоцтва про народження, вітальні листівки та фамільні альбоми забезпечували правдоподібні легенди багатьом ізраїльським лицарям плаща та кинджала. Наприклад, Йосип Бау створив „абсолютно чисті” документи для грека розвідки Елі Коена.

Йосип та Ребека Бау знялися у заключному епізоді фільму Стівена Спілберга „Список Шиндлера”. Там вони грали самих себе – „євреїв Шиндлера”. Після перегляду кінострічки молодша дочка Кліла запитала батька: „Це було так халхиво?” „Ні, – відповів він, – було вдесятеро гірше. Якби Спілберг показав весь страх реальності, ніхто не зміг би подивитися фільм”.

Йосип Бау пішов у інший світ 26 травня 2002 року. Пам'ять про нього зберігають його дочки у крихітному музеї у місті Тель-Авів.

Михайло БУНІМОВИЧ.

Дива під час війни

Уряд Ізраїлю не хотів звільнення Єрусалиму та Храмової гори під час Шестиденної війни (з 5 по 10 червня 1967 року – ред.). „Кому потрібний весь цей Ватикан”, – заявив Моше Даян.

Прем'єр-міністр Леві Ешколь домовився з королем Йорданії Хусейном, що буде трохи „піротехніки” в районі Армон ха-Наців, щоб пустити пілюку в очі президенту Єгипту Насеру.

Але, мабуть, втрутилася вища сила, і Шестиденна війна закінчилася тим, чому військові фахівці не знаходять логічного пояснення. Героїзм і мужність ізраїльських солдатів, свідомість, що нема куди відступати, могли б пояснити сам факт перемоги в цій війні, але не її дивовижну швидкість і її видатні результати.

Я називаю цю війну Дива під час війни. Частина цих чудес я виявив випадково 10 років тому, коли почув у машині дорогою додому інтерв'ю з генералом у відставці Авіху Бен-Нуном, який брав участь у тій війні ще молодим пілотом. Бен-Нун розповів, як разом з усіма ВПС Ізраїлю пролетів на дуже невеликій висоті щоб їх не помітили йорданські радари, і раптово опинився біля мети.

Якщо всі ізраїльські літаки пролітають, мало не зачіпаючи верхівки дерев, при повному мовчанні в ефірі і обходячи з флангу над морем, і з'являються непоміченими над єгипетськими аеродромами з боку Каїра, при цьому

не зачепивши одне одного, це вже велике диво. Але йдеться про щось набагато більше. Під час бомбардування відведеної йому ділянки аеродрому Бен-Нун мало не зіткнувся з важким єгипетським бомбардувальником, який заходив на посадку. Бен-Нуну довелося вибирати, чи влутатися в бій із бомбардувальником або продовжувати виконувати своє завдання, і він обрав друге.

Після цього були збиті інші єгипетські літаки, але досвідченому пілоту бомбардувальника вдалося вціліти, застосувавши чудеса аеронавтики.

Через багато років, вийшовши у відставку, Бен-Нуну довелося зустрітися з йорданським бізнесменом, який виявився авіадиспетчером що спостерігав з вежі, яка знаходилася в Рамаллі за ізраїльськими аеродромами під час тієї війни.

Перед Шестиденною війною ізраїльське керівництво благало короля Хусейна не вступати у війну на стороні єгипетського диктатора Насера. Молодий король начебто погоджувався, але якраз у той час, як Бен-Нун і його товариші бомбардували єгиптян, Насер по-дзвонив Хусейну і сказав: „Наші літаки бомблять Тель-Авів і Хайфу з моря, ти хочеш втра-

тити Єрусалим?”

Підозрілий Хусейн зателефонував авіадиспетчеру.

„Хусейн запитав мене, чи бачу я єгипетські літаки над Тель-Авівом, – розповів пізніше Бен-Нуну йорданський бізнесмен. – Я сказав, що нічого такого не бачу, і тут раптово на екрані з'явилися сотні єгипетських літаків, що прямували до Тель-Авіва, і я повідомив про це королю”.

Насправді авіадиспетчер, який не міг помітити ізраїльські літаки на шляху до Єгипту, побачив тепер, як Бен-Нун та його товариші повертаються до Ізраїлю, знищивши єгипетські ВПС на землі та повернувшись на нормальну висоту. Він прийняв їх за єгипетські літаки, а та телефонна розмова змусила Хусейна вступити у війну, яка зрештою призвела до звільнення Єрусалиму, Юдеї та Самарії.

Якби не цей неймовірний збіг обставин, Східний Єрусалим так і залишився б у йорданців. Але дива на цьому не скінчилися – вони тільки-но почалися. „Мій єдиний промах у той день, – закінчив Бен-Нун своє інтерв'ю, – було в тому, що я не збив єгипетський бомбардувальник. Адже пізніше виявилось, що в ньому були начальники і всі члени генштабу Єгипту”.

І тоді я згадав про інше інтерв'ю – те, яке дав історик, доктор Урі Мільштейн журналу „Некуда”, і вся ця історія стала виглядати по-іншому. Мільштейн не згадав Бен-Нуна, але сказав, що через помилку ізраїльського пілота, який не став збивати єгипетський бомбардувальник, вдалося вціліти начальнику генштабу Єгипту.

„Ця помилка обернулася великою вдачею, – продовжив Мільштейн. – Намагання єгипетського льотчика ухилитися від удару так налякали нещасного начальника штабу, що він прямо з літака послав до армії наказ про негайну евакуацію всіх військ із півострова Синай”.

Тут слід пояснити, що танки і армія Єгипту окопалися на Синаї на зразок радянської військової доктрини, і викурити їх звідти можна було лише ціною великої крові, а війна тривала б набагато довше шести днів. Після цього наказу начальника єгипетського генштабу ізраїльські літаки дозаявлялися і знову злетіли і переслідували єгипетські колони що відступали, а війна на Синаї перетворилася в основному в погоню за відступаючими в паніці єгиптянами. Тут не вистачить місця для опису чудес, що відбувалися в битвах під Єрусалимом і всередині нього, але велике місто було зрештою звільнено всупереч бажанню обох сторін – і арабів, і євреїв.

Моше ФЕЙГЛІН.

Будинок з приви́дом

У Черкасах на розі бульвару Шевченка та вулиці Святотроїцька розташований будинок, побудований у 1895 р. Нині його зовнішній вигляд дещо інший, ніж був до реставрації.

Люди, які жили чи працювали у цьому будинку розповідають про привид, повідомив Суспільному краєзнавець Сергій Ганницький. З його слів, існує місцева легенда.

„Дівчина, яка в кінці 90-х на початку 2000 років навчалася в університеті і винаймала там кімнату, одного разу побачила ніби постать, яка зайшла і пішла далі, ніби розчинилася. Це дуже вразило її. Через кілька років дівчина повернулася в Черкаси та пішла знову у той будинок – він вже був відреставрований і там розташовувалася аптека. Дівчина запитала у продавчині, чи не трапляється інколи щось дивне. На що продавчиня відповіла, що періодично бачила постать-привид, яка заходила у відчинені двері й розчинялася”, – розповів Сергій Ганницький. За його словами, той нині ошатний будиночок з бульвару та Святотроїцької раніше мав зовсім інший вигляд: не було на його даху „вежі” з годинником і дверей по центру не було:

„Нині порівнювати те, що було і той вигляд, який будинок має зараз – це дві великі різниці. Будинок і внутрішньо, і зовнішньо змінився. Це вже не є старий будинок, а варіація на тему. До реставрації він був іншим на вигляд та поділений на дві половини, тож мав два входи – з бульвару Шевченка та зі Святотроїцької”.

Про історію будинку також розповів черкаський краєзнавець Борис Юхно: „Його ставили у 1895-1896 роках на замовлення заможного єврея. Будували старовіри. Проект взяли з популярного в ті часи каталогу Руска і Захарова 1830 року, який містив понад 200 варіантів подібних міщанських домів. По смерті власника у погромі 1919-го його покої поділили кілька сімей, а в 1920-х тут жив перший черкаський воєнком Григорій Рябоконт. Родом з Байбузів, вірний служака нової системи. Та однак його „пустили в расход” 1938-го. А слідом квартирував той, хто сам „постав в расход” цілими партіями: начальник місцевої „надзвичайки” Шумов. У війну будинок був „поранений”, але не смертельно. Після неї там знову зробили „вулик” на чотири сім’ї, які двома чи трьома поколіннями відносно благополучно жили в будинку аж до початку реконструкції. Ще з 1960-х років в одній з кімнат здійснювався попередній продаж залізничних квитків, а згодом на місце каси вселилася „укртелекомівська” майстерня. Отакий собі будиночок на розі бульвару і Святотроїцької”.

Так виглядав будинок до реставрації.

А так після реставрації.

Фото з архіву Бориса Юхно.

Будинок трауру в Черкасах

Там колись лунав сміх, гралися діти і святкували дорослі, а нині – сум і слези. Йдеться про особняк Летичевського в Черкасах. Нині – Будинок трауру.

Станом на 2023 рік цей будинок внесено до переліку щойно виявлених, які пропонується внести до пам’яток архітектури і містобудування міста Черкаси. Розповів Суспільному історик, краєзнавець Сергій Ганницький.

Кожен в місті звертає свою увагу на цей ошатний особняк по бульвару Шевченка, 155. Нині там щодня проводять в останню путь померлих черкасців та полеглих в боях за незалежність України захисників. З одного боку будинок межує з Дитячим парком, з іншого боку розташована музична школа № 2.

„Будинок по бульвару Шевченка, 155 – колишній вулиці Старочигиринській, до того – Олександрівській, – оригінальна споруда забудови міста кінця XIX – початку XX століття. Будівля розміщена трохи далі від червоної лінії, має декорований фасад. Особняк належав черкаському єврей-підприємцю, власнику однієї із п’яти черкаських тютюнових фабрик Летичевському”, – розповів Сергій Ганницький.

З його слів, у 1920-х роках в будинку засідала „трійка” чекістів:

„Про те, що у будинку підприємця Летичевського засідала „трійка” чекістів відомо з денікінської газети „Черкаський голос”, – розповів

історик.

Вигляд будинку змінювався залежно від того, хто у ньому перебував, додав Ганницький:

„При будинку, ймовірно, було просторе подвір’я з необхідними господарськими будівлями. З часом відбулися реконструкції території й особняка, планування кімнат змінювалося залежно від того, хто тут перебував. Нині тут розміщено будинок трауру. 2016 року фасад із червоно-біло-синього став сіро-білим. Оригінальна столарка тоді була змінена на металопластик”.

Таким чином у 2016 році Будинок трауру, що не ремонтували понад 30 років відремонтували: в історичній будівлі відновили дах, стіни та фасад, та зробили ремонт всередині. Міська влада спрямувала на це майже півтора мільйона гривень.

Будинок з музикою

Вгору по вулиці Байди Вишневецького, яка колись мала назву Суворівська, не доходячи до Черкаської обласної універсальної наукової бібліотеки імені Тараса Шевченка, розташовано три будівлі. Їх збудували наприкінці 19 століття для черкаських підприємців Федора Лисака і Михайла Гаркавенка.

Там був і прибутковий будинок, і військовий шпиталь, і готель зі стоянкою для гужового транспорту, і навіть, музей, розповів краєзнавець Сергій Ганницький.

Будинок під номером 33 був збудований у 70-их роках 19 століття в стилі пізнього модерну.

„На верхній частині фасаду будинку обрамлений кількома декоративними вазами. Архітектор будинку невідомий. Та і початкове планування приміщення, на жаль, не збереглося. В інтер’єрі залишилися чавунні сходи в стилі модерн із наскрізним орнаментом, виготовлені на місцевому чавуноліварному заводі спадкоємців Каурова. У кімнатах стоять кахляні печі”.

Його побудували завдяки грабарю Федору Лисаку, до речі, особняк навпроти, більш відомий, як планетарій – теж його, та гласному міської думи Михайлові Гаркавенку. Гаркавенко був підприємцем, міським головою Черкас і навіть членом третьої Державної думи. Був одружений. Утім доля його та родини не відома після жовтневого перевороту.

Особняк Лисака-Гаркавенка слугував прибутковим будинком до 1917 року. За однією із версій тут було казино.

„У 1920–1930-их роках у будинку розміщувались навчальні кімнати піхотної школи. Тоді ж до будівлі добудували корпус, що простягся в бік Дніпра. Пізніше в цьому приміщенні перебувало Черкаське піхотне училище. Під час Другої світової війни тут розташовувався спочатку німецький, а після війни – радянський військовий шпиталь. З 1960-х років у будинку деякий час перебувало новостворене музичне училище імені С.С. Гулака-Артемовського, а з 1964 року – Черкаська музична школа № 1 імені Миколи Лисенка”, – розповів Сергій Ганницький.

Ще досі на бічній стіні будинку збереглися сліди від снарядів часів Другої світової. Вони з’явилися під час визволення Черкас в 1943 році. Згодом там встановили пам’ятну дошку.

„Ошатний особняк поруч, сполучений цегляним переходом (до реконструкції дерев’яний) на рівні другого поверху, теж належав обом підприємцям. Споруджений у 1890-х роках. місцевими майстрами у стилі пізнього модерну з місцевої цегли з двома ганками, один з яких нині втрачено. Там збереглося первісне планування приміщення та кахельні печі для обігріву”, – додав краєзнавець.

У 1910-х роках підприємці відкрили у ньому готель під гучною назвою „Петроградские номера”. Готель мав полит у гостей міста, бо в його дворі можна було розмістити гужовий транспорт.

„Також тут розміщувалась фінансова установа. Зокрема, на одній старій листівці, зробленій на початку 20 століття у черкаському фотоательє Міхала Лейбовича Томпакова, можна побачити цей ошатний особняк, а у правому верхньому куті напис: „Уездное казначейство”. У книжці з написом „Справочная книга Адрес-Календарь гор. Черкасс на 1913 год” знаходимо перелік службовців цієї фінустанови”, – додав Сергій Ганницький.

1918 року тут розташовувався Науковий історико-педагогічний музей імені Тараса Шевченка:

„Організатором став прихильник цієї справи, археолог, краєзнавець і дослідник Дмитро Бочков. Але незабаром музей перевели до іншого приміщення. А особняк знову об’їжджали під готель, де зупинялися селяни, які приїздили на черкаські базари. У роки війни тут теж був готель. Після звільнення міста від німців тут розмістили військовий шпиталь”.

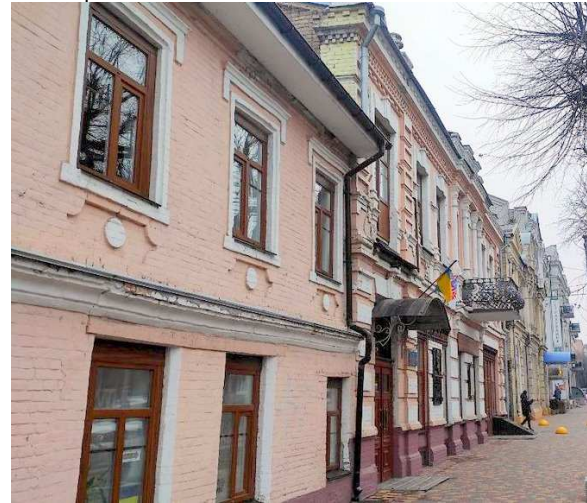
З утворенням Черкаської області в 1954 р. на першому поверсі розташовувалось обласне фінансове управління, на другому – обласний радіокомітет, а згодом – редакція черкаської

районної газети „Серп і молот” та інші установи. Нині це другий корпус Черкаської музичної школи № 1 імені Миколи Лисенка.

Як розповіла Суспільному директорка музичної школи Юлія Темченко, у планах в майбутньому – відновити грецькі каріатиди на фасаді та провести його реставрацію. А поки радіють, що усі три корпуси музичної школи внесли до Держреєстру нерухомих пам’яток України.

„Наказом № 472 від 04.09.2023 року МІКП України будівлі школи занесено до Державного Реєстру нерухомих пам’яток України, як пам’ятки архітектури місцевого значення за номерами: вулиця Байди Вишневецького, 31 – № 4607-Чк, вулиця Байди Вишневецького, 33 – № 4608-Чк, вулиця Байди Вишневецького, 35 – № 4609-Чк. В післявоєнний час буде продовжена робота з відновлення та реставрації цих красивих будівель, які ще довго зможуть слугувати нашим діткам, та радувати красою наше рідне місто”, – зазначила Юлія Темченко.

У 2023-2024 навчальному році музична школа імені Миколи Лисенка налічує 660 учнів, 100 людей штату та 26 музичних напрямків.

Колишній особняк лікаря Л.М. Гольдарбайтера

Особняк розташовується на колишній Суворівській (нині вулиця Байди Вишневецького). Проходячи повз нього, не зразу звернеш на нього увагу. Особняк стоїть на пагорбі, захований поміж ялинами, тож його майже не видно з вулиці. Навіть від нього стоїть старий будинок лікаря В.І.Гольдмана, а з права – приміщення реального училища (особняк Мединського) з надбудовою третього поверху, здійсненою в 1960-х рр.

Будинок розташований на червоній лінії, одноповерховий, прямокутної форми, вписується в рельєф місцевості. Художній образ споруди насичений декором, симетрично з боків розбиті два красиво оформлені партерні арочні входи. Входи обрамлені двома колонами. Над кожним входом – надбудови у вигляді корони. Стіни прорізано п’ятьма великими вікнами.

Будинок зведений на межі століття, належить до цінної фонові забудови. Потребує збереження як яскравий та виразний зразок забудови заможної міщанської частини населення.

Так виглядав будинок до реставрації.

А так після реставрації.

Сторінка підготовлена за матеріалами Світлани Калужної та Василя Страшевича.

Проект „ТУРБОТА ПОКОЛІНЬ – ХЭСЭД ДОРОТ” було створено та працює за підтримкою „Джойнт” (JDC) – провідною єврейською міжнародною гуманітарною організацією, яка понад тридцять років допомагає нужденним євреям і розвиває єврейське життя у країнах колишнього Радянського Союзу.

Детальну інформацію про JDC ви знайдете на сайті: www.JDC.org

Соціальні послуги для підопічних (жертв нацизму) ЧОБЕФ „Хесед-Дорот” надаються за підтримки гранту від „Конференції з матеріальних претензій єврейського населення до уряду Німеччини”.

Газета „Разом-Інейнем”. Засновник – Черкаський обласний благодійний єврейський фонд „Турбота покоління – Хесед Дорот”.

Ідентифікатор медіа – R30-03581.
Адрес редакції: 18010, Черкаси, вул. Б.Хмельницького, 66. ☎ (0472)37-70-79, 54-41-48; 54-43-11.
e-mail: ineinem20@gmail.com <http://hesed-dorot.ck.ua>
Надруковано в друкарні м. Чернобай. Наклад 800 прим.
Підписний індекс 90781.
Розповсюджується безкоштовно.

Наші спонсори: Єврейська Федерація Великий МетроВест Нью-Джерсі та Міжнародна громадська організація Центр „Джойнт”.

Прохання поводитися з цим виданням акуратно – в ньому є цюва Тори.